

Samordning av sociala trygghetssystemen mellan EU och Albanien, Montenegro, San Marino och Turkiet

Socialdepartementet

2012-05-25

Dokumentbeteckning

KOM (2012) 158

Förslag till rådets beslut om den ståndpunkt som på Europeiska unionens vägnar ska intas i det stabiliserings- och associeringsråd som inrättats genom stabiliserings- och associeringsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Albanien, å andra sidan, vad gäller bestämmelserna om samordning av de sociala trygghetssystemen

KOM (2012) 156

Förslag till rådets beslut om den ståndpunkt som på Europeiska unionens vägnar ska intas i det stabiliserings- och associeringsråd som inrättats genom stabiliserings- och associeringsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Montenegro, å andra sidan, vad gäller bestämmelserna om samordning av de sociala trygghetssystemen

KOM (2012) 157

Förslag till rådets beslut om den ståndpunkt som på Europeiska unionens vägnar ska intas i den samarbetskommitté som inrättats genom avtalet om samarbete och tullunion mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Republiken San Marino vad gäller bestämmelserna om samordning av de sociala trygghetssystemen

KOM (2012) 152

Förslag till rådets beslut om den ståndpunkt som på Europeiska unionens vägnar ska intas i det associeringsråd som inrättats genom avtalet om upprättande av en associering mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Turkiet vad gäller bestämmelserna om samordning av de sociala trygghetssystemen

Den 30 mars 2012 lade kommissionen fram förslag på rådsbeslut rörande EU-ståndpunkt i stabiliserings- och associeringsrådet, associeringsrådet respektive samarbetsrådet i fråga om samordning av bestämmelser rörande samordning av de sociala trygghetssystemen med Albanien, Montenegro, Turkiet och San Marino. Regeringen välkomnar kommissionens förslag. Det är viktigt att de principer om samordning av bestämmelser om social trygghet som återfinns i de ursprungliga avtalen genomförs. Detta är viktigt för att underlätta rörligheten för arbetstagare och deras familjer mellan EU och de berörda länderna. Regeringen anser dock att det är nödvändigt att de respektive besluten utformas på ett sätt som begränsar exporten av icke avgiftsfinansierade förmåner i situationer när sådan export inte är motiverad, nödvändig eller utan något samband med arbetstagares intjänade rättigheter. Slutligen är det viktigt att bestämmelserna om administrativt samarbete rörande genomförandet av besluten får en ändamålsenlig och effektiv utformning som inte resulterar i en ökad administrativ börda för medlemsstaterna.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Europeiska gemenskapen har ingått stabiliserings- och associeringsavtal med Albanien och Montenegro, avtal om samarbete och tullunion med San Marino och associeringsavtal med Turkiet. I samtliga avtal föreskrivs att ett beslut ska fattas av det organ som inrättats genom respektive avtal för att principerna om samordning av social trygghet ska få verkan. För att fastställa den ståndpunkt som ska intas på unionens vägnar i dessa organ krävs ett beslut av Europeiska unionens råd.

Den 30 mars 2012 lade kommissionen fram förslag på rådsbeslut rörande EU-ståndpunkt i det berörda stabiliserings- och associeringsrådet, associeringsrådet respektive samarbetsrådet i fråga om samordning av de sociala trygghetssystemen med de ovan angivna länderna.

Beträffande Turkiet har associeringsrådet redan antagit ett beslut i september 1980 om tillämpningen av Europeiska gemenskapens medlemsstaters system för social trygghet på turkiska arbetstagare och deras familjemedlemmar (beslut nr 3/80).¹ Det antogs dock aldrig en förordning för att genomföra bestämmelserna i beslutet. EU-domstolen har dock fastställt att artikel 3.1 om icke-diskriminering och artikel 6 om export av vissa sociala trygghetsförmåner i beslut nr 3/80 har direkt tillämplighet och att personer därigenom kan åberopa dessa artiklar i beslutet inför nationella domstolar.²

¹ EGT C 110m 25.4 1983, s. 60.

² Mål C-262/96 ("Surül") och C-485/07 ("Akdas").

En rad andra associeringsavtal med tredjeländer innehåller också bestämmelser om samordning av de sociala trygghetssystemen. Förslagen rörande bestämmelser om samordning av de sociala trygghetssystemen med Algeriet, Marocko, Tunisien, Kroatien, f.d. jugoslaviska republiken Makedonien och Israel antogs av rådet i oktober 2010³.

I samband med förslagen om beslut rörande samordning av bestämmelser om social trygghet med Albanien, Montenegro, San Marino och Turkiet, antog kommissionen även ett meddelande om den externa dimensionen av EU:s samordning av social trygghet. I meddelandet tar kommissionen upp den roll som associeringsavtalen fyller i det som kommissionen benämner ”den gemensamma EU-metoden”.⁴

1.2 Förslagets innehåll

De fyra förslagen rörande Albanien, Montenegro, San Marino och Turkiet har i allt väsentligt samma innehåll som de sex beslut som togs i rådet i oktober 2010 om EU:s ståndpunkt i de associeringsråd som upprättats rörande Algeriet, Israel, Kroatien, den före detta jugoslaviska republiken Makedonien, Marocko och Tunisien.

Samtliga förslag innehåller en bestämmelse om likabehandling, vilket innebär att respektive avtalslands arbetstagare som är lagligen anställda i en medlemsstat, samt deras familjemedlemmar som är lagligen bosatta tillsammans med arbetstagaren, inte får diskrimineras på grund av sitt medborgarskap i det land där de är anställda respektive bosatta. Bestämmelserna i de fyra förslagen är ömsesidiga och gäller i motsvarande mån även EU- och EES-medborgare som arbetar och bor i de respektive avtalsländerna.

Enligt förslagen är samordningen begränsad till arbetstagare och deras familjemedlemmar. Vem som är att anse som familjemedlem bestäms av tillämplig nationell lagstiftning. För familjemedlemmars rätt till förmåner gäller vidare att dessa ska vara lagligen bosatta tillsammans med arbetstagaren medan denne är anställd i en medlemsstat.

³ EUT L 306, 23.11.2010.

⁴ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska sociala kommittén samt regionkommittén – Den externa dimensionen av EU:s samordning av social trygghet (KOM (2012) 153).

Förslagen rörande Albanien och Montenegro är tillämpliga på ålderspension, efterlevandepension, pension vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar, pension vid invaliditet på grund av olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar samt familjeförmåner. Förslagen rörande San Marino och Turkiet omfattar de förmåner som anges i artikel 3 i förordning (EG) 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen. Detta innebär att de, förutom de förmåner som uppräknats rörande avtalen med Albanien och Montenegro, även omfattar förmåner vid sjukdom och arbetslöshet.

Den föreslagna exporträtten för arbetstagare av sociala trygghetsförmåner är identisk för alla fyra länderna. Enligt förslagen ska ålderspension, efterlevandepension, pension vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar samt pension vid invaliditet kunna exporteras. Undantagna från export är de särskilda icke avgiftsfinansierade kontantförmåner som anges i bilaga X till förordningen (EG) 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.⁵

För familjemedlemmar gäller att deras exporträtt är densamma som för familjemedlemmar till en arbetstagare som är medborgare i den berörda medlemsstaten om dessa är bosatta inom respektive avtalslands territorium.

Samtliga avtal föreslås innehålla identiska bestämmelser om samarbete mellan medlemsstaterna och de berörda länderna vad gäller administrativa frågor och rutiner i anledning av genomförandet av de respektive avtalen samt en ömsesidig ram för att bekämpa bedrägerier.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

De svenska regler som reglerar rätten till de förmåner som omfattas av förslagen återfinns huvudsakligen i socialförsäkringsbalken (2010:110), lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring och lagen om hälso och sjukvård (1982:763).

I de situationer där arbetstagaren och dennes familjemedlemmar arbetar och bor i Sverige, innebär förslagen inga utökade rättigheter till arbetslöshets- och socialförsäkringsförmåner än vad som gäller idag enligt nuvarande tillämpning av svensk lagstiftning och det bilaterala socialförsäkringsavtalet med Turkiet⁶.

⁵ För svensk del innebär detta att bostadstillägg för pensioner och äldreförsörjningsstöd är undantagna från export.

⁶ Konventionen den 30 juni 1978 mellan Sverige och Turkiet rörande social trygghet (SFS 1981:208, ändrad genom SFS 2001:1285, SÖ 1981:3 och SÖ 2002:4). En

Dessutom betalas enligt nuvarande svenska regler inkomstgrundande pensioner, inkomstrelaterade sjuk- och aktivitetsersättningar och förmåner från arbetsskadeförsäkringen ut till den försäkrade (oavsett medborgarskap) vid utlandsvistelse så länge som rätten till förmånerna består.

Garantipensioner (vid ålderdom och omställningspension samt efterlevandepension), efterlevandestöd till barn samt sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning kan enligt gällande svenska regler inte betalas ut vid bosättning i Albanien, Montenegro, San Marino eller Turkiet. Det bilaterala avtalet med Turkiet innehåller inte heller några sådana bestämmelser. I princip betalar Sverige enbart ut sådana förmåner inom EU/EES-området och i sådana fall i enlighet med tillämpningen av samordningsreglerna i förordning (EG) 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen. Kommissionens förslag skulle i detta hänseende innebära en utökning av den så kallade exporträtten jämfört med vad som gäller enligt nuvarande svenskt regelverk.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Förslagen till beslut har inga budgetära konsekvenser för EU:s budget. I och med att exporträtten för arbetstagare från de respektive länderna som berörs av avtalen utökas i förhållande till vad som gäller enligt nuvarande svenska regler, innebär förslagen till beslut ökade kostnader för den svenska statsbudgeten. Dessa kostnader bedöms dock rymmas inom nuvarande anslagsramar.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar kommissionens förslag. Genom de respektive stabiliserings- och associeringsavtalen, associeringsavtalet och avtalet om samarbete och tullunion med de berörda länderna, har en rad viktiga principer för samordning av bestämmelser om social trygghet för arbetstagare och deras familjer etablerats i situationer när dessa rör sig mellan ett EU-land och de av avtalen berörda länderna.

Rättigheterna är ömsesidiga och arbetstagare från EU-länderna ska enligt besluten ha samma rättigheter i de berörda länderna och vid återkomsten till EU. Härigenom är de respektive avtalen viktiga verktyg för att underlätta rörligheten för arbetstagare och deras familjer mellan EU och de berörda länderna. Därför är det viktigt att processen går framåt och att de respektive råden kan anta bestämmelser för att tillämpa de principer som finns i de

tilläggskonvention har undertecknats den 26 augusti 2004, men denna har ännu inte trätt i kraft.

respektive avtalen. Regeringen anser dock att det är nödvändigt att de respektive besluten utformas på ett sätt som begränsar exporten av icke avgiftsfinansierade förmåner i situationer när sådan export inte är motiverad, nödvändig eller utan något samband med arbetstagares intjänade rättigheter. Slutligen är det viktigt att bestämmelserna om administrativt samarbete rörande genomförandet av besluten får en ändamålsenlig och effektiv utformning som inte resulterar i en ökad administrativ börda för medlemsstaterna.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter är ännu inte kända. Det huvudsakliga innehållet i förslagen förväntas dock få starkt stöd i rådet, eftersom beslutsförslagen i allt väsentligt är överensstämmande med de beslut som antogs av rådet i oktober 2010 rörande bestämmelser om samordningen av social trygghet med Algeriet, Israel, Kroatien, den före detta jugoslaviska republiken Makedonien, Marocko och Tunisien.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Inte aktuellt

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslagen har skickats ut på remiss till berörda organisationer och myndigheter. Remisstiden går ut den 21 maj 2012.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Kommissionen anger artikel 79.2 b, jämförd med artikel 218.9, i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, som rättslig grund för besluten rörande Albanien, Montenegro och San Marino. Avseende Turkiet anger kommissionen artikel 48 i fördraget om den Europeiska unionens funktionssätt, jämförd med artikel 218.9, som rättslig grund för beslutet. Beslut fattas med kvalificerad majoritet i rådet.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

EU är ensamt behörig att ingå avtal om associering med tredje land. Subsidiaritetsprincipen är därför inte tillämplig. Medlemsstaterna är dock ensamt behöriga att utforma, organisera och finansiera sina nationella sociala trygghetssystem. Förslaget rör bara samordning av de nationella sociala trygghetssystemen för medborgarna i medlemsstaterna och i de respektive avtalsländerna.

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

En allmän presentation av förslagen kommer att ske i rådsarbetsgruppen för sociala frågor den 15 maj 2012. Det danska ordförandeskapet har inte aviserat några ytterligare mötesdagar för att behandla förslagen under sitt ordförandeskap.

4.2 Fackuttryck/termer